

Türkiye, 2010'da yüzde 3 ile 5 arasında büyüyecek

EN BÜYÜK RİSK AB

Türkiye'nin yumuşak karnı olarak AB'yi gösteren Doç. Dr. İbrahim Öztürk, AB'nin yaşayacağı sıkıntının Türkiye'yi direkt etkileyeceği uyarısında bulunuyor. Öztürk, AB'nin bu dönem yüzde 3 büyümesi Türkiye'nin yüzde 5 büyümesi anlamına geleceğini söylüyor.

— Söyleşi: Kader Karaçay YILMAZ —

Marmara Üniversitesi İngilizce İktisat Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. İbrahim Öztürk'ün uzmanlık alanı kalkınma ekonomisi, saha çalışmaları ise Türkiye, Çin ve Japon ekonomilerini kapsıyor. Yarı zamanlı olarak da Boğaziçi Üniversitesi'nde (Japonya Sertifika Programı ve Asya Araştırmaları Merkezi) Asya ekonomileri üzerine dersler veren Öztürk, ekonomistleri; iyimser, kötümser, bir de kendini riske etmeyip temkinli iyimser olmak üzere üçe ayırıyor. Öztürk, "Bendeniz iyimserler arasındayım. Ancak Polyannacılık oynuyor değilim. Analize dayanıyor. Ekonomi büyük oranda psikolojinin sırtında giden bir alan. Kararlarımız beklentileri yansıtır" diyor.

"Kriz etkisini yitirdi, toparlanma yavaş olacak, 2010 büyüme yılı gibi söylemleri Yunanistan'ın yardım çılgılığıyla kenara bıraktık" diyen Öztürk, "AB sıkıntılı. Bir yandan Euro bölgesinin geleceği bir yandan bireysel hükümetlerin ihtiyaçları. Türkiye ise 'hiç hak etmese de' bu kıskacın içinde. Zira AB'nin olası küresel ekonomik krizde ikinci dibi görme ihtimali bile Türkiye'nin tüm büyüme planlarını altüst etmeye yetiyor" diye konuşuyor.

AB'nin mali durumunun krizden önce de bozuk olduğunu savunan İbrahim Öztürk, AB'nin yaşayacağı sıkıntının Türkiye'yi direkt etkileyeceği uyarısında bulunuyor. Öztürk, AB'nin mevcut durumunda derecelendirme kuruluşlarının büyük sorumluluğu olduğunu ifade ederek, "AB'de işsizlik oranları yüksekti. Derecelendirme kuruluşları puanları artırarak olumsuz yapıyı katmerli hale getirdi. Şimdi de AB yine bıçak sırtındayken yanlış politikalar izleyerek puanları düşürüyorlar. Yanlış notu geri çekmeye çalışma da yanlış oluyor" diyor. Çıkışın ancak büyüme ile sağlanacağını hatırlatan Öztürk, krizi halka sürekli zam yapılarak faturalandırmanın da kaosa neden olacağını unutulmaması gerektiğini vurguluyor.

Kriz teğet geçti

Türkiye'nin krizden en fazla etkilenen ülkelerden biri olmasının nedenlerini sorguladıklarını belirten İbrahim Öztürk, Başbakan'ın 'kriz teğet geçecek' ifadesini finans sektörü için söylediğini belirterek, şöyle devam ediyor: "Başbakan'ın o açıklamayı yaptığı tarih Lehman Brothers'ın battığı ve dünya ekonomisinin çalkalandığı ortamdı. Başbakan doğru bir açıklama yaptı. Zira o dönem herkes Türkiye'deki finans sektörünün çökmesini beklerken böyle olmadı. 2009'un sonu gelmeden Türkiye'nin borçlarını döndüremeyeceği söylendi. Ama o da olmadı. IMF'nin kapisına düşüleceği söylendi, o da

olmadı. Türkiye bir abluka altına alınmıştı, Türkiye'yi yöneten bir liderin herkesten daha çok ayakta durması ve vizyon çizmesi gerekiyor. IMF'ye gitmeden kriz teğet geçti. Bankacılık sektörü tarihi karlar açıkladı. Hatta 2010'a bankacılık sektörünün biraz cepten yemesinin de mahsuru olmaz.” .

Kriz reel sektörü vurdu

Finans sektörü ayakta kalan Türkiye, ihracat kayıtlarındaki küçülme oranları, istihdam sorunu, düşük kapasite kullanım oranlarıyla dünyadaki en kötü ülkelerden biri oldu. Öztürk, bankacılık sektörünün dîmdik ayakta kaldığı bir dönemde bu kadar küçülmenin iyi analiz edilmesi gerektiğini söylüyor. Öztürk, şöyle konuşuyor: “Bu sorunu anlamak için paydaşlar analizi yapılmalıdır. Türkiye'nin bu kadar küçülmesinin nedeni o tarihte yayılan korkunç panik ortamıdır. Bu panik bilinçli ve bilinçsiz olarak iki şekilde yayıldı. İlki ideolojiye dayanan panik havasıydı. Zira bir kesim 10 yıl kar üstüne kar açıklasa da ‘AK Parti gitmeli. Bunlardan kurtulmalıyız’ dedi. Bu ekipler siyasi angajman içinde oldu. ‘küresel kriz Ak Parti'nin gitmesi için fırsattır, şimdi bu krizi siyasi bir krize birleştirelim, seçimlere doğru gidiyoruz, Ak Parti hatırı sayılır bir oy kaybına uğrarsa; Ergenekon da durur. Demokratik açılım da durur’ dediler. Bu olmadı ama bu ortam ekonomiyi sarstı. Özel nihaiyi tüketim bıçak gibi kesildi. Oysa Türk halkı kolay pes etmez. Türkiye’de aile, cemaat dayanışması var. Yeşil kart dağıtan devlet, kömür dağıtan hükümet var. Buna rağmen reel ekonomi ciddi sorun yaşadı.”

Finans sektörü sorumsuz davranıyor

Kriz ortamında bankaların tavrının sorgulanması gerektiğini aktaran Öztürk, sorumsuzluğun herkes tarafından bilindiğini açıklıyor. Öztürk, bankacılık sektörünün krizdeki tutumundan ders almak gerektiğini yenileyerek, şu ifadeleri kullanıyor: “Devletin elindeki kamu bankalarını özelleştirip her şeyi özel sektöre bıraktığınızda piyasadaki regülatör görevini, disiplin görevini kim üstlenecek. Piyasa yapıcılığı görevi bunlara mı bırakılacak. Bu krizden müthiş ders çıkardık. Kamu bankalarının özelleştirilmesine karşı çıkıyorum. Fakat büyüklükleri nedeniyle kamu bankalarının özel sektörle rekabeti de yanlış.” İki kamu bankasının halka arz edilmesinin doğru bir yöntem olacağını savunan Öztürk, bir bankanın da bu şekilde kalmasının daha doğru olacağını vurguluyor.

Hükümet önlem almada geç kaldı

İşadamaı, bankacı, muhalefet, ideolojik duruş nedeniyle krizde hükümetin sendelediğini belirten Öztürk, “Sendelemek de mümkün değil” diyor. Krizin Türkiye'nin küresel entegrasyon döneminin yeniden tartışılmasına vesile olduğunu dile getiren Öztürk, üretimde, finansta ve ticarete küresel düzene eklenmenin ülkeyi nasıl kırılğan hale getirdiği-

IMF ANLAŞMASI OLMAYACAK

IMF anlaşmasına ihtiyaç olmadığına inanan İbrahim Öztürk, Türkiye'nin erken davrandığını, siyasi risk alarak, “Ben desteği verdim. Yangını söndürdüm. Sorun yok mu var. Ama dünyanın hiçbir yerinde hükümetler sorunları sonuna kadar çözemezler. Hükümet Orta Vadeli Programı, bütçesini açıkladı. Bütçenin somut göstergesi olan 2010 borçlanma takvimini somutlaştırdı. Şimdi Mali Kuralı, IMF anlaşması olsa da olmasa da açıklayacaklar” diyor.

Öztürk, dünyadaki 4 derecelendirme kuruluşunun 3'nün puan artırdığı, diğer kuruluşun da benzer bir haber vermesinin yadsınamayacağını söylüyor. Öztürk, Türkiye'nin kendi çıkışını başkasına muhtaç olmadan ortaya koyduğunu aktarıyor: “Tayyip Erdoğan'ı kim bu kadar saf zannediyor? Erdoğan analizime güvenmem gerekiyorsa böyle bir anlaşma olmayacak, biraz daha bekleyecek. Mali Kuralı açıklaması Türkiye'ye IMF ilişkilerini sallama imkanı verecek. Nereye kadar? 1. çeyrekte büyümenin kokusunu alana kadar. Eğer o büyüme, istenilen oranda oluyorsa, 2-3 ay geçmiş ve AB çöküntü haberleri etkisini yitirmişse kimse IMF anlaşmasını beklemesin.”

nin bu krizde görüldüğünü savunuyor. Öztürk, “Bu krizde ucuz ülkeler ön plana çıktı. Endonezya, Hindistan ve Çin gibi ülkeler krizde büyüdü. Avrupa’da Polonya kazandı. Bu ülkeler arasında Türkiye giremedi” diye konuşuyor.

Hükümetin sendelemesini haklı gördüğünü ancak bu sendeleme nedeniyle açıklanan, alınan tedbirlerin zamanlamasının ve büyüklüğünün tartışılabileceğini savunuyor. Öztürk, görüşlerini şöyle açıklıyor: “Reel ekonomi önlemlerle kurtulamaz mıydı? Bunu tartışmak lazım. O dönem hükümetin önüne konulan çözüm şekilleri inanılmaz rahatsız ediciydi. IMF anlaşması şarttı. IMF’den sağlanacak kaynağın bankalara verilmesi dile getirildi. Hükümet buna direndi. Hangisi daha doğru düşüncesi içinde gardını altı ve korktu. Bu dönem de hükümet önlem almada zaman kaybetti.”

ÖTV ve KDV teşviklerinin de lobi etkisiyle hayata geçtiğini dile getiren Öztürk, desteklerde istidam deposu sektörlerden ziyade lobi gücü olan sektörlerin yararlandığını anlatıyor: “İşçilerin işten atılmasını engelleyici kısa çalışma ödeneği hem yetersiz hem geç oldu. Esas desteklenmesi gereken, cari açığa neden olmayan, girdileri yerli olan tekstil, gıda, inşaat ve makine sektörleri yerine farklı sektörler desteklendi. O dönem bir taşla iki kuş vurmamak mümkünken bu başarısız oldu.”

AB'ye ve siyasi kırılmalığa dikkat

İbrahim Öztürk'e göre Türkiye'nin iki önemli sorunu var; istihdam ve kamu finansman açığı. Ama önemli noktayı es geçmiyor ve Türkiye'nin yumuşak karnı olarak da AB'yi gösterirken içerdeki siyasi kırılmalığın da altını çiziyor. Siyasi kırılmalığa ilginç şekilde ekonominin aldırmadığını hatırlatan Öztürk, "AB en önemli konudur, siyasi kırılmalılık ise ikinci sıradadır. AB'nin bu dönem yüzde 3'lerde büyümesi Türkiye'nin yüzde 5 büyümesi anlamına gelir. Bu dönem hayata geçen serbest ticaret anlaşmaları da krizin etkisini hafifletmeye yardımcı oldu. İhracat artış oranlarında Çin başı çekiyor. Bu sevindirici bir gelişme; zira Türkiye, Asya ülkelerine gitmesi gerektiğinin farkına vardı" diyor.

İstihdam dünyanın sorunu

Öztürk, Türkiye'nin kendi gücü ile işsizlik sorununu çözebileceğine inanmadığını söylüyor. Öztürk, şu noktalara dikkat çekiyor: "Türkiye kendini parçalasa da istihdamı yüzde 7'nin altına düşürme şansı yok. Yaşlı nüfusu çok, nüfus artış hızı olmayan bir avuç çalışana AB'deki bu oran bile yüzde 7-8 mertebesinde. Durum öyle gösteriyor ki; dünyadaki serbest ticaret düzeninin üretim entegrasyonuna bir neşter gerekecek. Serbest ticaretin düzeninin bu şekilde sürmesi mümkün değil. Ben dünyadaki bu regülasyon döneminden sonra oturup bu işsizliği nasıl çözüleceğinin gündeme alınacağını düşünüyorum. Aksi halde; Çin, Hindistan ve Endonezya'nın 4 milyarı bulan insanı, normalleşip bizim gibi olana kadar birçok devlet batacaktır."

Peki içerde ne yapılmalı?

Türkiye'nin istihdam konusunda alacağı bir takım iç tedbirler olmalı. Öztürk'e göre tarımsal dönüşüm zamana yayılmalı. Katma değeri yüksek olan sifirdan yatırımlar yapılmalı. Bu modele geçene kadar Türkiye'nin 10 yıl daha bu sorunun çözemeyecek. İşgücünün dönüştürülmesinin önemini Öztürk, özetliyor: "Çünkü, zincirin en zayıf halkası burası. Şirketlerin yapısı değişmeli. Ortaklık kültürü yaygınlaştırılmalı. Türkiye büyüklüğü gereği hem hizmet sektöründe hem üretimde yer alabilir. İstihdam için büyük dönüşümden geçilmeli. Aslında ülke olarak kronikleşen dönüşümden geçerken krize yakalandık. Bu uzun ve zorlu bir süreç. Eğitimin sistemin bozuk, köylün yok. Dönüşümden geçerken yolda kalıyorsun. Başka çare de yok. Üstelik hangi görüş iktidara gelirse gelsin başka şansı da yok. Tıpkı Ak Parti'nin Kemal Deriş'in politikalarına dokunmadığı gibi."

Dünya ekonomisi toparlanıyor

İbrahim Öztürk, IMF'nin ve Dünya Bankası'nın söylemlerini göz önüne alarak bir takım öngörülerde bulunduğunu belirterek, "Dünya ekonomisinin yüzde 25'ini temsil eden ABD, 2009'un son çeyreğinde yüzde 5'in üzerinde büyümeye imza attı. 2010'da Japonya yüzde 2 ile 4 arasında büyümeyi planlanıyor.

İBRAHİM ÖZTÜRK KİMDİR?

Doç. Dr. İbrahim Öztürk, 1969 yılında Trabzon'da doğdu. 1992 yılında Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden mezun oldu. 1994 yılında Marmara Üniversitesi İngilizce İktisat Bölümü'nden, 1995 yılında ise Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nden lisans derecelerini aldı. 1999'da Marmara Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nde Doktor, 2000 yılında Yardımcı Doçent ve 2005'te de Doçent ünvanını aldı. Uzmanlık alanı kalkınma iktisadı ve Japon ekonomisi olan Öztürk, araştırmalarını sürdürdüğü Tokyo'da Keio Üniversitesi (1997-1998) ve Tokyo Üniversitesinde (2003) misafir öğretim üyesi olarak, Japon Dış Ticaret Müsteşarlığı (JETRO) bünyesindeki Gelişmekte Olan Ülkeler Enstitüsü'nde (AJIKEN) (2004) ise araştırmacı olarak görev yaptı. 1993 yılından beri çalıştığı Marmara Üniversitesi İngilizce İktisat Bölümü'nde ve (part time olarak) Boğaziçi Ekonomi bölümlerinde görev yapan Öztürk, ayrıca bazı özel üniversitelerde de dersler veriyor. Zaman ve Today's Zaman Gazeteleri'nde köşe yazarlığı yapan Öztürk, halen Müstakil Sanayici ve İşadamlar Derneği'nin de (MÜSİAD) ekonomi danışmanlığını sürdürüyor.

ABD'de istihdam ve üretimi desteklemek için yeni bütçe tedbirleri açıkladı. Bütçe disiplininin kopacaklar ama ekonominin arkasından çekilmeyerek büyüme sürecini destekleyecekler. Obama'nın bankaların ve finans kuruluşlarının mali dengelerini bozmalarına izin vermeyeceklerine dair kararlığı var. Hatırlarsanız Davos Zirvesi'nde de 2010 yılında finans sektörüne yönelik regülasyon, düzenleme ve denetleme standartlarının somut şekilde ortaya konulacağı söylendi. Emtia fiyatlarının alıp başını gitmesi beklenmiyor. Enflasyonda bir artış beklenmiyor. Tüm bu veriler alt alta konulduğunda ikinci dibin gözükmesine dair veri bulunmuyor" diye konuşuyor.

İkinci dip söylemlerinin; balon ekonomisinin şişmesine paralel dikkatsiz kaldıraç politikalarının devam ettiğinin göstergesi olduğunu savunan Öztürk, kriz tedbirlerinin de bu balon ekonomisini tetiklediğinin düşünülmesi gerektiğini söylüyor.